

Németh István

Sümei György: A Kecskeméti Művésztelep (1909–1944)

A Corvina Kiadó művészcsoportokat ismertető sorozatának második kötete, a nagybányai, a szolnoki, illetve a gödöllői művésztelepnél néhány évvel később, 1909-ben alakult Kecskeméti Művésztelep közel négy évtizedes történetéről nyújt részletes áttekintést. A szerző, Sümei György a témakör talán legszakavatottabb hazai szakértője, aki két évvel korábban már közzétette a művészteleppel kapcsolatos forráskutatásainak eredményeit (Sümei György: *A Kecskeméti Művésztelep dokumentumai [1909–1919]*). L'Harmattan Kiadó, Bp. 2009.), s ezekre a dokumentumokra a most kiadott kötetben is gyakran hivatkozik. A gazdagon illusztrált könyv egyes fejezeteiben Sümei többek között arra a nem is olyan könnyen megválaszolható kérdésre igyekszik választ adni, hogy az Iványi Grünwald Béla vezetésével a Nagybányai iskolától elszakadó „neósok” miért éppen Kecskemétre tették át székhelyüket, illetve hogy mit is jelentett a „kecskemétiség” az alapítók, illetve a Művésztelephez később csatlakozó művészek számára. A szerző joggal utal rá, hogy a Művésztelep létrehozásának igénye és lehetősége elválaszthatatlanul összefonódik Kecskemét 20. század eleji történetével, egész konkrétan a Kada Elek polgármester nevével fémjelzett „Kada-korszakkal” (1897–1913), mely a város gazdasági és kulturális felvirágzásának időszaka volt.

A Kecskeméti Művésztelep története két, többé-kevésbé jól elhatárolódó korszakra bontható. Az I. világháború végével záródó első periódus egyfajta ösztönző kísérletként is értékelhető, mely minden ellentmondásossága ellenére lényegesen progresszívebb volt a második, 1944-ig tartó időszaknál. Ezen utóbbi bár művészetszemléletét tekintve talán egységesebb volt az előzőnél, a Révész Imre által képviselt realista-naturalista felfogás, illetve az akadémista oktatási módszerek miatt jóval kevésbé kapcsolódott a modern magyar képzőművészet aktuális törekvéseihez. Ezzel is magyarázható, hogy a szerző lényegesen több teret szentel a Művésztelep tíz évig tartó első korszakának, mint a jóval hosszabb életű másodiknak.

Mint Sümei könyvéből kiderül, a Kecskeméti Művésztelep indulását eleve bizonyos megkésetttség jellemezte. Bár egyes alapító tagok már 1911 tavaszán leköltöztek Kecskemétre s bekapcsolódtak a Jánszky Béla és Szivessy Tibor által tervezett helyi középületek dekorációs munkálataiba, az 1911. július 8-án kitört földrengés jelentősen megakasztotta a Művésztelepen folyó építkezéseket, s mire 1912-ben a művészek végre beköltözhetek az elkészült villalakásokba, máris érezhetővé váltak az első feszültségek. Egyes korabeli lapok már 1913-ban a nagy reményekkel induló művésztelep válságáról számoltak be. Mindezen az sem változtatott, hogy Nemes Marcell 1911 májusában tett nagyvonalú adománya, mely megvetette a Kecskeméti Képtár alapjait, mind a város, mind a Művésztelep alkotói számára fontos impulzust jelenthetett. Érdemes ennek kapcsán megjegyezni, hogy évtizedekkel ezelőtt éppen Sümei György volt az, aki a Kecskemétnek adományozott képanyag kapcsán megírta az első tudományos igényű tanulmányt a híres mecénás gyűjtőről. (Sümei György: *Nemes Marcell, a műgyűjtő. Adalékok a magyar műgyűjtés század eleji történetéhez*. Cumania, III. Kecskemét 1975, 275–304.)

A kötetben külön fejezet foglalkozik a kecskeméti széneyszövő történetével, mely csak igen rövid életűnek bizonyult. Az 1909-ben alapított, kezdetben Medveczky Ilona, majd Falus Elek által vezetett műhely, illetve szövőiskola már 1912 szeptemberében felfüggesztette tevékenységét, mivel művészi igénnyel készült termékeikre nem sikerült igazi felvevői-fogyasztói kört találniuk. Az Iványi Grünwald Béla és Falus Elek tervei közt eredetileg szintén szereplő kerámiaműhelyből végül szintén nem lett semmi, mint ahogy a grafikai intézet és a nyomdai együttműködés sem valósult meg. A Kecskeméti Művésztelepen folyó munkák 1913 után már szinte kizárólag képzőművészeti, zömében festészeti tevékenységre korlátozódtak.

Az I. világháború kitérése után a korábban beindult nyári szabadiskola növendékei jórészt elmaradtak, a város által biztosított műterem és munkalehetőség azonban számos művészt továbbra is

Kecskemétre vonzott. A törzstagnak számító, s rendszeresen visszajáró Iványi Grünwald Béla és Perlrott Csaba Vilmos mellett az 1910-es évek derekán olyan művészek is dolgoztak Kecskeméten, mint Kassák Lajos, Uitz Béla, vagy éppen Kmetty János, akik már az aktivizmus szellemiségét közvetítették a kolónia tagjai felé. Az 1916-os év különösen termékeny időszaknak számított a Kecskeméti Művésztelep életében, melynek első korszaka azonban 1919 végén – a város román csapatok által történt elfoglalása után – végérvényesen lezárult.

Bármennyire furcsának is tűnhet, a Kecskeméti Művésztelep I. világháború utáni újjászervezése elsősorban annak volt köszönhető, hogy a Képzőművészeti Főiskola legjelentősebb művésztovábbképző bázisának számító Nagybánya, a trianoni békeszerződés következtében Romániához került. Révész Imre főiskolai tanár kezdeményezésére ezt pótolandó indultak be 1920-tól az „új szépművészeti iskola” nyári kurzusai, az immár „Az Orsz. Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola Kecskeméti Művésztelepe” nevet viselő létesítményben. Mint a kötetből egyértelműen kiderül, Révész akadémizmusa, konzervatív felfogása igen nagy mértékben rányomta a bélyegét a Művésztelep további működésére. Sümegi bár ezúttal is igyekszik objektíven megítélni az adott időszakban Kecskeméten megfordult művészek munkáit, összességében igen kritikusan fogalmaz a Révész-korszakkal kapcsolatban. Szerinte a Révész és tanítványai által Kecskeméten készített tájképek és népeletképek még a hódmezővásárhelyi vagy szolnoki festők hasonló témákat megörökítő műveivel összevetve is többnyire idejémtúlnak, felszínesnek és erőtlennek tűnnek. Megemlíti ugyanakkor, hogy Nagy Imre, Szőnyi István vagy Varga Nándor Lajos viszonylag rövid kecskeméti tevékenysége kétségkívül fontos állomást jelentett később kiteljesedő grafikai munkásságuk szempontjából, s Szabó Vladimír Kecskeméten készült expresszív művei is azt bizonyítják, hogy egyes művészek függetleníteni tudták magukat Révész Imre befolyásától.

A kötetből kiderül, hogy a rövidebb-hosszabb ideig Kecskeméten tevékenykedő művészek eltérő beállítottságából adódóan lényegében sem a Művésztelep első, sem a második korszakában nem alakult ki egy közös formanyelvet követő, markáns stílusjegyekkel rendelkező kecskeméti iskola, mint ahogy valójában egy jellegzetes, kecskeméti ikonográfiáról sem nagyon beszélhetünk. Mindent összevetve azonban, a Kecskeméti Művésztelep, ha sok szempontból nem is váltotta be a hozzá fűzött reményeket, mégis jelentős színfolttá vált a város, s egyben az ország kulturális életében. Sorsát 1944. október 24-én a német megszállás pecsételte meg. Bár a II. világháború után helyreállított műterembérház 1957-ben, a Művészeti Alap alkotóházaként újra megnyitotta kapuit, az itt folyó tevékenység – mint ahogy könyvének végén Sümegi György is hangsúlyozta – már nem a régi, történeti Kecskeméti Művésztelep történetéhez köthető.

Corvina Kiadó, Budapest 2011

E számunkat nyomta és kötötte a Print 2000 Nyomda Kft.

NYOMDA KFT. KECSEKEMÉTI

6000 Kecskemét, Nyomda u. 8.

Tel.: +36 76 501 240; Fax: +36 76 501 249

E-mail: info@print2000.hu

www.print2000.hu

Folyóiratunk megjelenítését a Nemzeti Kulturális Alap

támogatja.